

Länsstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (15)

Datum
2021-10-28

Ärendebeteckning
522-9666-2021

Miljödepartementet
m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2021:51 Skydd av arter - vårt gemensamma ansvar

Er beteckning: diarienummer M2021/01219

Inledning

Ett av dagens största miljöhot globalt är förlusten av biologisk mångfald. Biologisk mångfald är en förutsättning för allt liv på jorden. Samtidigt är världen inne i det sjätte massutdöendet av arter; tre fjärdedelar av alla arter på jorden riskerar att försvinna under de närmaste århundradena. Även i Sverige minskar den biologiska mångfalden kontinuerligt, antalet rödlistade arter har ökat med 11 % mellan 2015 och 2020.

Denna utredning är därför mycket välkommen och pekar på olika möjligheter att stärka artskyddet, och därmed bidra till att den biologiska mångfalden i Sverige ökar istället för att som idag minska. Den pekar också på den viktiga utgångspunkten att markägare är ansvariga för att ha kunskap att genomföra åtgärder på sina marker på ett sätt som inte påverkar skyddsvärda arter och deras livsmiljöer negativt.

Generella synpunkter

- Länsstyrelsen anser att utredningen har gjort ett gediget och bra arbete med att fördjupa sig i det omfattande och svårgenomträngliga område som artskydd utgör. Utredningen presenterar ett antal bra förslag på hur detta område kan förtydligas och hur arbetet skulle kunna bedrivas så att artskyddets syfte, att bevara den biologiska mångfalden, kan uppnås i högre grad. Länsstyrelsen instämmer i de flesta av förslagen.
- Förslaget om livsmiljöunderlag är centralt i utredningen och i grunden både lovande och rätt tänkt. Det förutsätter dock att länsstyrelserna har eller inom en snar framtid kommer att få detaljerad kunskap om de fridlysta, rödlistade och regionalt prioriterade arternas status och livsmiljöer, vilket inte är möjligt för Norrbottens del. Länet utgör en fjärdedel av Sveriges yta, med stora områden där inga eller få inventeringar någonsin har genomförts, vilket medför en mycket stor kunskapsbrist i nuläget.
- Förslaget om livsmiljöunderlag överlappar till stora delar det arbete som redan påbörjats inom länsstyrelsernas uppdrag Grön infrastruktur. Låt

därför livsmiljöunderlagen bli en del av uppdraget Grön infrastruktur, inte ett nytt uppdrag.

- Lägg resurser på att identifiera och börja åtgärda åtminstone de största kunskapsbristerna inför arbetet med livsmiljöunderlagen. Arbetet bör börja med att sammanställa den kunskap som finns och åtgärda kunskapsluckor. Att försöka ”analysera” var arter/livsmiljöer skulle kunna finnas innan tillräckliga underlag säkerställt är inte meningsfullt.
- Utpekade arter i utredningen är fridlysta och rödlistade arter samt regionalt prioriterade arter. Det behöver förtydligas att den sistnämnda gruppen utgörs av de arter som länsstyrelserna och Skogsstyrelsen gemensamt i respektive län har pekat ut som ansvarsarter för skogsbruket och med åtföljande skyddsåtgärder.
- Länsstyrelsen bedömer att utredningen underskattar behovet av förstärkta resurser till länsstyrelserna. För länsstyrelserna tillkommer dels nya arbetsuppgifter, dels utökas befintliga arbetsuppgifter med bland annat framtagning av livsmiljöunderlag vilket omfattar många olika och mycket arbetskrävande moment, ökad artskyddstillsyn, utökad miljöövervakning och ökat arbete med naturvårdsavtal. Norrbottens län utgör dessutom en fjärdedel av Sveriges yta, med stora områden där få eller inga inventeringar någonsin har genomförts, varför kunskapsläget inför framtagande av livsmiljöunderlag är ännu mer bristfälligt än i övriga delar av Sverige.

Länsstyrelsen i Norrbottens län bör därför få förstärkta resurser för artskyddstillsyn med motsvarande minst 1 årsarbetskraft och 3 årsarbetskrafter för arbetet med att ta fram livsmiljöunderlag.

Preciserade synpunkter på delar av utredningen

Del 1 Sammanfattning

Grund

- Utredningen har sin grund i de skogspolitiska målen, men när det är frågan om en artskyddutredning så hade det kanske varit mer logiskt att utredningen istället haft sin grund i målen om biologisk mångfald?

Vardagslandskapet

- Frågan är om termen ”vardagslandskap” är en bra grund att använda inom artskyddet, då detta ej fastställda begrepp medför stora konsekvenser för hanteringen av arter och naturmiljöer? Länsstyrelsen är mycket tveksam.

Utredningen delar, i likhet med 1990 års skogspolitiska kommitté, in marken efter behovet av hänsyn; vardagslandskapet, känsliga områden och områden med behov av säkerställande. Inom vardagslandskapet, som är till ytan helt dominerande, ska huvudregeln vara att miljömålet och produktionsmålet ska vara likställda. Men vad är ett vardagslandskap?

Uttrycket har inte definierats och används inte heller av berörda myndigheter. Hur mycket data behövs det innan någon kan slå fast vad som är ett vardagslandskap? Hur drar man gränsen mellan vardagslandskapet och ett känsligt område? Det här är något som det tvistas om redan idag, och konflikter uppstår på grund av att det råder delade meningar om områdets värden.

Del 2

Kap. 10.2 Bedömning: Kunskapskravet i 2 kap. miljöbalken gäller alla

Länsstyrelsen delar utredningens förtydligande av att:

- miljöbalkens hänsynsregler ska tillämpas fullt ut ifråga om areella näringar när det gäller bestämmelserna om artskydd,
- ansvaret att ta fram kunskap faller på markägaren eller verksamhetsutövaren först då denne avser att bedriva verksamhet eller vidta en åtgärd som kan komma att påverka naturmiljön.

Kap. 10.3 Förslag: Utred SLU Artdatabankens roll och finansiering

- Länsstyrelsen stödjer förslaget om att utreda Artdatabankens fortsatta verksamhet och en långsiktig finansiering.

De kunskapsunderlag samt webbtjänsten Artportalen som handhas av SLU Artdatabanken har utvecklats till att vara helt nödvändiga underlag och verktyg för olika myndigheter och andra i hantering av artskyddsärenden. Länsstyrelsen anser därför att det är mycket viktigt att Artdatabanken får en fastställd roll och en kontinuerlig finansiering av sin verksamhet,

Kap.10.4 Förslag: Nationell bristanalys av vilken kunskap om biologisk mångfald som behöver kompletteras

- Länsstyrelsen stödjer utredningens förslag.

Det finns stora kunskapsluckor när det gäller både skyddsvärda arter och deras förekomst i Sverige samt livsmiljöernas status, speciellt i de nordliga länen där det finns mycket stora arealer som inte inventerats. Länsstyrelsen anser att det är en grundläggande förutsättning att resurser läggs på att fylla dessa kunskapsluckor och att detta arbete prioriteras.

Kap 10.5 Förslag: Information om fridlysta arter

Länsstyrelsen håller med om att:

- det behövs mer samlad och lättillgänglig information om fridlysta arter för myndigheter och markägare,
- det behöver utredas hur sekretessbelagda fynd av arter kan delges till markägare samtidigt som sekretessen kvarstår.

Kap 10.6 Förslag: Ta fram råd och riktlinjer för hänsynskrävande naturmiljöer

- Länsstyrelsen stödjer utredningens förslag.

Här är det viktigt med samarbete mellan Naturvårdsverket, länsstyrelserna och övriga aktörer. Sverige är ett avlångt land och förhållandena ser väldigt olika ut mellan norr och söder, vilket gör att det kan behövas olika åtgärder i olika delar av landet. Det är också viktigt att belysa att både förutsättningarna och problemen ofta skiljer åt från norr till söder.

Kap 10.7 Förslag: Sammanställ positiva och negativa åtgärder

- Länsstyrelsen stödjer utredningens förslag.

Länsstyrelsen delar utredningens åsikt att det är av betydelse för ett proaktivt arbetssätt för att gynna biologisk mångfald, att kartlägga både positiva och negativa åtgärder som kan påverka utvecklingen.

Kap. 11.4 Förslag: Nytt 8 kap. miljöbalken i sammanfattning

- Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att 8 kap. § 1 ska ha tydlig koppling till 1 kap. 1 § miljöbalken, då detta förtydligar syftet med artskyddet.

11.8 Livsmiljöunderlag

11.8.1 Förslag: Varje länsstyrelse ska ta fram och besluta om livsmiljöunderlag för länet

Tanken med att ta fram livsmiljöunderlag är god, men Länsstyrelsen anser att utredningens förslag behöver omarbetas helt eftersom förslaget är orealistiskt i sin nuvarande form. För Norrbottens län som utgör 25 % av

Sveriges yta är det en svår och mycket omfattande uppgift. För att ta fram heltäckande underlag med god kvalitet över länet krävs mycket omfattande fältarbeten och inventeringar, vilket kräver mycket stora resurser under en längre tid.

Utredningen föreslår att handlingsplanerna för Grön infrastruktur utvecklas ytterligare med information om identifierade livsmiljöer för fridlysta, hotade eller regionalt prioriterade arter. Det ska gälla både befintliga förekomster och områden som har potential att vara livsmiljöer för sådana arter.

- Om livsmiljöunderlagen ska vara en vidareutveckling av handlingsplanerna för Grön infrastruktur, varför ska det då vara ett nytt uppdrag? Om livsmiljöunderlag ska tas fram av varje länsstyrelse bör det istället göras till en del av Grön infrastrukturuppdraget, inte till ett helt nytt uppdrag. Nödvändiga resurser behöver då tillföras Grön infrastrukturuppdraget.
- Länsstyrelsen har noterat att livsmiljöunderlag bedöms som särskilt viktiga vid bildandet av naturvårdsavtal. Borde inte livsmiljöunderlagen vara lika relevanta vid inrättande av andra typer av områdesskydd?
- Länsstyrelsen ifrågasätter varför livsmiljöunderlagen ska beslutas. Vad är det som ska beslutas och varför? I en kunskapsammanställning finns inget att besluta - det går inte att besluta om var det finns eller kan finnas skyddsvärda arter eller viktiga livsmiljöer. Ett sådant beslut medför också att livsmiljöunderlaget blir ett väldigt statiskt verktyg.
- Med erfarenhet av arbetet med Grön infrastruktur där Naturvårdsverket tog fram riktlinjer, bör Naturvårdsverket få gott om tid på sig att ta fram riktlinjer för eventuella livsmiljöunderlag. Då har de möjlighet att samverka med länsstyrelserna och också beakta länsstyrelsernas synpunkter. Det är dessutom viktigt att samverka med Artdatabanken, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten sker i ett tidigt skede.
- Riktlinjerna för livsmiljöunderlagen måste vara genomtänkta och helt färdigställda innan arbetet påbörjas om det ska vara ett nytt uppdrag. Under Grön infrastrukturarbetet skrevs nya riktlinjer för handlingsplanerna allteftersom, vilket försvårade arbetet. Vissa riktlinjer blev inte klara förrän i slutfasen av den tid som länsstyrelserna hade på sig att färdigställa handlingsplanen, vilket i praktiken gjorde det omöjligt för länsstyrelserna att hinna ta hänsyn till dem. Det är dessutom viktigt att riktlinjerna redan från början tydliggör hur livsmiljöunderlaget ska redovisas och var alla uppgifter och analyser ska lagras.
- I bland annat kapitel 11.9 framgår det att förutom myndigheter och kommuner ska även verksamhetsutövare kunna ta del av underlaget. Det framgår dock inte av förslaget hur uppdraget ska redovisas. Ska det vara i

rapportform, en hemsida hos länsstyrelserna eller någon form av databas? Det är nödvändigt med en tydlig struktur och lösning för hur och var livsmiljöunderlagen ska göras tillgängliga, för att undvika en stor spretighet mellan länen och onödiga arbetsinsatser.

- Om även verksamhetsutövare ska kunna ta del av underlaget så är det viktigt att det är enkelt att använda. Här finns det redan bra exempel på lösningar hos exempelvis Skogsstyrelsen där varje skogsägare enkelt kan titta på sin mark. Man bör utgå från befintliga lösningar istället för att göra något helt nytt. Det viktiga är att det finns en genomtänkt, bra och lättillgänglig lösning som alla länsstyrelser kan använda och lägga in underlagen i.

Kap 11.8.2 Förslag: Livsmiljöunderlagens omfattning

Underlagen ska förutom fakta om arterna också omfatta arternas livsmiljöer. Beskrivningar av vad arterna finns i för livsmiljöer och var arterna noterats finns i Artportalen. Är det inte bättre att komplettera dess uppgifter om det behövs istället för att göra detta länsvis? Var det finns viktiga kända livsmiljöer i länen finns till viss del beskrivet i Grön infrastrukturarbetet.

Kap 11.8.3 Förslag: Livsmiljöunderlagens övergripande innehåll och framtagande

Här står bland annat att ”Livsmiljöunderlaget ska utformas på det sätt som är lämpligt med hänsyn till förhållandena i olika delar av landskapen inom länet.” Vad betyder detta? Det är lätt att tolka detta som att länen får göra lite som de vill. Samtidigt motsägs det i kapitel 11.8.4 och 11.8.6 där det står mer i detalj vad livsmiljöunderlagen ska innehålla.

Kap 11.8.4 Förslag: Livsmiljöunderlagens beståndsdelar Kap 11.8.6 Förslag: Information som ska framgå av livsmiljöunderlagen

I dessa två kapitel beskrivs mer i detalj vad som ska ingå i livsmiljöunderlagen. Förslaget är väldigt omfattande och orimligt att genomföra på den korta tid som föreslås. Detta gäller åtminstone för de större länen som inte har samma utgångspunkt som många andra län vad gäller aktuellt kunskapsläge.

Till viss del överlappar förslaget arbetet med Grön infrastruktur som till exempel allmänna beskrivningar av länets naturtyper, eventuella hot, rekreationsvärden, ekosystemtjänster, renskötsel och brister i kunskapsunderlag. Här är dock beskrivningarna i handlingsplanerna för Grön infrastruktur gjorda på olika nivåer i olika län, och vissa delar finns inte alls med på grund av sena riktlinjer. Bristanalyser och spridningssammanband är inte något som finns färdigställt i dessa handlingsplaner.

- Länsstyrelsen ifrågasätter vad meningen är med att sammanställa de uppgifter som finns i handlingsplanerna för Grön infrastruktur i en

ny rapport. Är det inte bättre att hänvisa till handlingsplanerna för dessa uppgifter? Det som inte finns med i handlingsplanerna för Grön infrastruktur är beskrivningar av arternas livsmiljöer, status mm i länen. Delar av denna information finns dock hos Artdatabanken.

Enligt förslaget till livsmiljöunderlag ska länen utifrån de befintliga underlagen om arter göra analyser av var arterna kan finnas, och var det finns brister och behov av restaurering. Detta är den svåraste och mest tidskrävande delen av förslaget. Att göra analyser utan underlag eller med bristfälligt underlag resulterar i gissningar.

- Kunskapsluckorna ska visserligen redovisas, men det vore bättre att satsa resurser på att peka ut och åtgärda åtminstone de största kunskapsbristerna innan analyser påbörjas.

Enligt kap 11.8.6 punkt 5 ska livsmiljöunderlagen innehålla en karta där viktiga livsmiljöer för arter i behov av bevarandeåtgärder har markerats. Enligt punkt 8 i samma lista ska områden som är i behov av skydd markeras på en karta.

Den stora risken med att peka ut områden utifrån bristande kunskapsunderlag är att vi presenterar kartor med avgränsningar som misstolkas. För livsmiljöer/arter som vi har dålig kunskap om kan vi inte peka ut några områden eller möjligtvis bara några få, men det betyder ju inte att de inte finns.

- Länsstyrelsen instämmer därför i att det är av yttersta vikt att det tydligt framgår att det även kan finnas livsmiljöer på andra platser där det är möjligt att fridlysta och hotade arter finns, om livsmiljöunderlaget enbart ska innehålla en sammanfattande redogörelse för kända förhållanden. De okända områdena kanske har lika höga eller högre värden än de som redan pekats ut

Av analyserna i livsmiljöunderlagen ska även eventuella hot framgå, och vad som behöver göras för att undanröja hoten samt behov av restaureringar. Även detta är arbete som påbörjats inom både inom Grön infrastrukturarbetet, olika restaureringsprojekt av exempelvis vattendrag och våtmarker samt inom åtgärdsprogram för hotade arter.

Att göra analyser och åtgärdsplaner för alla utpekade arter och deras livsmiljöer i Norrbottens län är orimligt då vi har 914 fridlysta och rödlistade arter samt ett antal regionalt prioriterade arter. För väldokumenterade arter, vilka är väldigt få, kan detta vara möjligt men för den överväldigande majoriteten av arterna blir det så gott som omöjligt med dagens kunskap.

- Länsstyrelsen anser att en möjlig väg att gå är att analysera de livsmiljöer/naturtyper som arterna förekommer i och klumpa ihop de

arter som förekommer i samma livsmiljöer eller kombination av livsmiljöer. Konnektivitetsanalyser av naturskogar, våtmarker med höga värden, slätter- och betesmarker och andra viktiga naturmiljöer skulle vara en bra grund för att få en bild av hur potentiellt viktiga livsmiljöer är fördelade i landskapet, det vill säga av hur den gröna infrastrukturen ser ut. Att ha denna övergripande bild av landskapet är nödvändigt för att kunna förutsäga var i landskapet det är viktigast att prioritera bevarandeinsatser och restaureringar. Finns det inte tillräcklig konnektivitet mellan livsmiljöerna så finns inga förutsättningar för arterna att överleva på sikt.

Arbete med konnektivitetsanalyser har påbörjats inom Grön infrastrukturarbetet, men alla län gör olika vilket gör att resultaten inte blir jämförbara. Här hade det varit önskvärt och mer effektivt med en samlad insats. Konnektivitetsanalyser är ganska nytt. Metoderna är inte färdigutvecklade och resultaten blir ofta svårtolkade. De kräver dessutom oftast både mer datakapacitet och analyskunskap än vad vi har tillgång till på länsstyrelserna. Att ge varje län i uppdrag att göra egna analyser är därför både ineffektivt och dyrt.

- Länsstyrelsen anser därför att det bästa vore om någon med god kunskap om denna typ av metodutveckling får i uppdrag att ta fram bra metoder för analyser, först och främst för livsmiljöer/naturtyper. Detta måste ske i samarbete med länsstyrelserna eftersom det är viktigt att metoderna tar hänsyn till att förhållandena ser olika ut i olika delar av landet. När det finns färdiga metoder bör analyserna göras på ett enhetligt sätt av en och samma utförare, så man får ett underlag som är jämförbart över landet och eventuellt uppföljningsbart över tid. Först därefter kan länsstyrelserna börja arbetet med att utifrån analyserna lyfta fram var i landskapet det finns brister för olika livsmiljöer, och därmed även de arter som är knutna till dessa.

11.8.5 Förslag: Samrådsförfarande vid beslut om att anta livsmiljöunderlag

En sammanställning av befintlig kunskap, som ska ske löpande allt eftersom kunskap tillkommer, är inget som behöver eller ska beslutas. Det går inte heller att besluta om var det finns hotade/fridlysta arter eller viktiga livsmiljöer. Ett samrådsförfarande med alla de markägare som kan komma att beröras på något sätt skulle bli oerhört tids- och resurskrävande, något som Länsstyrelsen med dagens resurser inte har möjlighet att genomföra. Länsstyrelsen vill dock poängtera vikten av att sådana här samråd, om de blir aktuella, får tillräckligt med tid och resurser så att berörda känner sig inkluderade i processen och har förståelse för slutresultatet.

11.8.7 Förslag: Uppföljning av livsmiljöunderlagen

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att kunna se hur förutsättningarna för livsmiljöerna och arterna förändras över tid, och att det därför är viktigt att

de analyser som görs i livsmiljöunderlagen blir uppföljningsbara. Att ta fram uppföljningsbara metoder är dock betydligt svårare än att göra statusbeskrivningar. Detta skiljer också arbetet med livsmiljöunderlagen från Grön infrastrukturarbetet där inga krav har ställts på att analyserna ska vara uppföljningsbara.

- Lägg därför ordentligt med resurser på att nationellt ta fram bra, uppföljningsbara analysmetoder. Länsstyrelserna kan bidra med kunskap i metodutvecklingen och kunskap om de regionala förhållandena.

11.8.8 Förslag: Justeringsintervall – 5-åriga cykler

Livsmiljöunderlagen föreslås att vid behov revideras vart femte år.

Länsstyrelsen anser att det är bättre att ny kunskap kan föras in i livsmiljöunderlagen löpande, så de blir levande dokument. Sedan kan utvärderingar av underlagen och uppföljningar av analyser göras med vissa tidsintervall.

Kap. 11.10 Förslag: Viss påverkan på fridlysta arter ändrar naturmiljön väsentligt

I kap. 10.2.11 anger Artskyddsutredningen att skogsutredningen anser att avverkning, uttag av skogsbränsle eller skyddsdikning inte längre ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken till Skogsstyrelsen. Det ska istället ska vara markägaren som gör en bedömning om en åtgärd ska omfattas av samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, dvs. om åtgärden påverkar miljön på ett betydande sätt. Detta är något som Artskyddsutredningen ser positivt på.

Samtidigt föreslår Artskyddsutredningen i kap. 11.10 att åtgärder som kan påverka fridlysta arter eller deras livsmiljöer i strid med fridlysningsbestämmelserna, men som samtidigt inte kräver tillstånd eller dispens, alltid ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

- Länsstyrelsen ser en stor risk att artskyddet kan påverkas negativt av de föreslagna förändringarna av regelverket kring samråd för skogsbruksåtgärder. Dels innebär ju de utpekade skogsbruksåtgärder i stort sett alltid en betydande påverkan på miljön med tillhörande arter, samtidigt som anmälningar för samråd troligen trots det kommer att minska betydligt om kravet på obligatoriskt samråd tas bort. Dels ska den föreslagna bedömningen om påverkan på arter och livsmiljöer enbart gälla fridlysta arter, dvs. inte rödlistade eller regionalt prioriterade arter, vilket också kommer att vara negativt för den biologiska mångfalden på sikt.

Kap. 11.13 Förslag: Öka myndigheternas anslag för tillsyn av artskydd

- Länsstyrelsen delar utredningen uppfattning.

Tillsyn är en väsentlig del av artskyddsarbetet samtidigt som resurserna för detta hittills inte alls har räckt till för länsstyrelsernas behov. Det avspeglas i den nuvarande mycket begränsade omfattning som sådan tillsyn har utförts av länsstyrelserna.

Kap. 12.4.2 Omfattning av nationell fridlysning

- Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag att fridlysning enligt nationella regler för enskilda exemplar av växter inte ska gälla inom hemfridszon.

Kap. 12.6.5 Förslag: Förbud att inneha fågelägg

- Länsstyrelsen stödjer utredningens förslag.

Uppenbarligen är illegalt insamlande av fågelägg från den svenska naturen betydligt vanligare än vad myndigheterna tidigare har bedömt. Inte minst gäller det ägg från de fågelarter som enbart har populationer i norra Sverige, vilket de sista årens rättegångar mot äggsamlare har visat. Stora kostnader har varit förknippade med bevismaterialet i dessa rättegångar då innehav av ägg inte generellt är förbjudet, och stora ansträngningar har därför fått göras för att leda i bevis att aktuella ägg är insamlade illegalt från naturen.

Länsstyrelsen anser därför att det är viktigt med ett generellt förbud mot innehav av ägg från vilda fåglar enligt utredningens förslag. Länsstyrelsen delar också utredningens förslag att förbudet inte bör gälla enskilda rötägg och trasiga skal, då dessa används i miljöövervakning för att exempelvis analysera miljögifter.

Kap.12.14.3 Nationell fridlysning av livsmiljöer

- Eftersom arters överlevnad förutsätter att deras livsmiljöer finns kvar delar Länsstyrelsen utredningens åsikt att även livsmiljöer för nationellt fridlysta arter ska omfattas av generellt skydd.

Kap. 12.17 Förslag: Utred artskyddets tillämpning i jordbruket och havs- och vattenmiljöer

- Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag.

Länsstyrelsen vill samtidigt ta upp ett påpekande och några synpunkter på en kommande sådan utredning för marina miljöer.

- I artskyddsutredningen anges att *”det inte ingår i vårt uppdrag att närmare utreda tillämpningen av skyddet för fredade och hotade arter och deras livsmiljöer i vattenområden, eftersom regelverket för fiske inte ska omfattas av vårt arbete”*. Det finns dock vattenlevande

skyddsvärda växter och deras livsmiljöer som utredningen kunde ha hanterat då dessa inte berörs direkt av fisket, exempelvis småsvalting och hänggräs.

- För att ta fram livsmiljöunderlag för marina områden krävs enorma summor pengar.
- Inom arbetet med framtagandet av det nationella ramverket för marint områdesskydd samt de regionala handlingsplanerna för Östersjön och Bottniska viken har befintliga data över marina arter och livsmiljöer sammanställts för liknande underlag som de föreslagna livsmiljöunderlagen. Förutom en sammanställning av data har även en kvalitetsbedömning av data gjorts samt en bristanalys och identifiering av kunskapsluckor. Resultatet finns tillgängligt och går att ses via HaV. Några korta summeringar från resultaten:
 - Data över arter och livsmiljöer i Sveriges hav är otroligt bristfällig och sporadisk.
 - Heltäckande kartunderlag finns för en del havsområden och en del arter/livsmiljöer. Dessa bygger dock på modelleringar och är av en sådan generell karaktär att de endast är användbara på nationell nivå.
 - Det finns insamlade data och kartunderlag som idag inte får användas och/eller publiceras på grund av skärpta restriktioner kring informationssäkerhet. Att samla in nya data över havsbottnar och marina arters utbredning har på senare år blivit än svårare på grund av detta.
 - Frågan kring marina data och tillgänglighet finns utredd rätt så grundligt i Miljömålsberedningens utredning Havet och människan (SOU 2020:83), Länsstyrelsen hänvisar dit för mer information.
 - I den marina miljön sker det i princip inga, eller väldigt få, uppföljningar av natur. Arbeta pågår för att ta fram program mm, men den marina miljön är svår och resurskrävande att följa upp och än idag finns inget sådant på plats.

Kap. 12.20 Förslag: Nytt skäl för beslut om biotopskydd införs i förordningen om områdesskydd

Länsstyrelsen ställer sig positiv till utredningens förslag att:

- Införa ett nytt skäl för biotopskydd grundat i faktisk förekomst av fridlysta arter.

Länsstyrelsen anser dock att denna möjlighet inte bara bör gälla fridlysta arter utan hotade arter generellt.

- Införa en minimigräns på fem hektar för dessa biotopskydd samt inkludera de skyddszoner och utvecklingsmark som behövs för att livsmiljön ska behålla sin ekologiska funktion.

Många fridlysta och hotade arter är knutna till något lägesbundet, t.ex. kalkförekomst i marken, och det kan vara små områden som inte är lämpliga att skydda som naturreservat. Möjlighet att besluta om biotopskydd på grund av artförekomst ser Länsstyrelsen som ett bra komplement till nuvarande skäl för skydd. Det finns dock många arter som är hotade utan att vara fridlysta, och Länsstyrelsen anser att även dessa arter bör kunna omfattas av beslut om biotopskydd.

Kap. 12.13 Dispens från fridlysning söks hos tillsyns- eller prövningsmyndigheten

Kap. 15.6.6 Dispens från samtliga fridlysningsregler söks hos den myndighet som utövar tillsyn enligt miljötillsynsförordningen

- Länsstyrelsen ställer sig mycket tveksam till utredningens förslag att hanteringen av ansökningar om artskyddsdispens för skogsbruksåtgärder ska flyttas från länsstyrelsen till Skogsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Norrbotten har ett synnerligen omfattande kunskapsunderlag när det gäller fridlysta arter och deras livsmiljöer att utgå ifrån vid hantering av ansökningar om artskyddsdispens. Länsstyrelsen har flera verksamheter som bidrar med kompetens och underlag som berör artskyddet, något som tagit lång tid att bygga upp. Dessa underlag kan Länsstyrelsen använda för att bedöma olika åtgärders konsekvenser för fridlysta arter och deras naturmiljöer, arternas status och förekomst med mera.

Skulle ansvaret överföras till Skogsstyrelsen ställer det stora krav på att Skogsstyrelsen ökar sin kompetens vad gäller artskydd. Det kommer att innebära behov av stora resurser till myndigheten för nya nödvändiga tjänster som biologer och ekologer, olika utbildningsinsatser med mera.

- Enligt miljötillsynsförordningen ska det vara den myndighet som utövar tillsyn som prövar dispensfrågan. Länsstyrelsen undrar om detta innebär att även andra tillsynsmyndigheter, exempelvis kommuner, förväntas handlägga artskyddsdispenser om det skulle aktualiseras inom deras miljötillsynsansvar? Om så är fallet anser Länsstyrelsen att ansvaret för artskyddet blir otydligt och att skyddet för hotade arter riskerar att försämrans.
- Länsstyrelsen vill understryka att Skogsstyrelsens handläggning av artskyddsdispenser inte kommer att ta bort behovet av kontakt med flera tillsynsmyndigheter vad gäller skogsbruksåtgärder. Fortsatt

hanteras ändå frågor om påverkan på exempelvis fornlämningar eller Natura 2000-områden av länsstyrelsen.

- För övrigt anser Länsstyrelsen att det kommer att vara svårt för markägaren att själv avgöra om och när en artskyddsdispens eller anmälan om samråd krävs på grund av förekomst av fridlysta arter, eftersom det under lång tid inte kommer att finnas tillräckligt med underlag för en sådan bedömning i stora delar av landet.

Kap. 13.8 Förslag: Ny ersättningsbestämmelse i 31 kap. miljöbalken

En ny bestämmelse om ersättning kopplat till 8 kap. MB (Bestämmelser om skydd för biologisk mångfald) ska införas i miljöbalken.

- Länsstyrelsen anser att förslaget på en ny ersättningsbestämmelse är bra, och att det i och med detta blir tydligt vad som är ersättningsgrundande och inte.

Det är bra att utredningen noterar att det idag saknas en kopplad ersättningsrätt till artskyddsförordningen, och att utredningen anser att det finns ett utrymme för ersättning i regeringsformen i den mån *”förelägganden och förbud med stöd av artskyddsförordningen i praktiken handlar om områdesskydd som avsevärt försvårar pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten”*.

Kap. 13.10 Naturvårdsavtal

- Länsstyrelsen delar inte generellt utredningens positiva inställning till naturvårdsavtal, men anser att det kan finnas fall då det är den lämpligaste skyddsformen.

Utredningen anser att naturvårdsavtal är en flexibel skyddsform som bör användas i större utsträckning än hittills för skydd av biologisk mångfald när 8 kapitlets syften kan främjas genom skötsel.

Länsstyrelsens erfarenhet är att det blir mycket jobb för lite naturvårdsnytta, dvs. att det inte är någon kostnadseffektiv lösning. Det kan däremot vara bra i enskilda fall som utredningen pekar på, t ex för skötselkrävande områden. Naturvårdsavtal är i sin uppbyggnad bättre tillämpligt för Skogsstyrelsen som ofta jobbar med enskilda fastigheter och små hänsynskrävande biotoper. I arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter kan naturvårdsavtal vara användbart om aktiv skötsel under en begränsad tid är nödvändig för en hotad art. I Norrbottens län gäller detta dock bara ett fåtal arter, exempelvis vitryggig hackspett. För den arten kan rena lövbiotoper behöva skydd samtidigt som naturvärdena ofta inte är tillräckligt höga för att naturreservat ska kunna vara ett alternativ.

Kap. 14.20 Förslag: Artvärdesförverkande

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Det här är ett förslag som har pekats ut vid flera tillfällen tidigare, och Länsstyrelsen tycker att det är väldigt bra att det nu kan komma att förverkligas. Förutom att det pekar på en konkret uppkommen skada så förtydligar det även för omvärlden samhällets arbete och kostnader för att bevara den biologiska mångfalden i form av arter och deras livsmiljöer.

Kap. 14.20.6 Förslag: Förordning om djur och växters värden som representant för sin art

- Länsstyrelsen tillstyrker att en sådan förordning ska tas fram.

14.21 Förslag: Krav på tillstånd för handel som sker i större omfattning eller i förvärvssyfte

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Förslaget medför att Länsstyrelsen kommer att ha möjligheter för tillsyn av verksamheter som sker i större omfattning men som anges inte vara i förvärvssyfte, dvs. större hobbyverksamheter. Eftersom en sådan omfattande handel kan ha betydelse för artskyddet, exempelvis när det gäller CITES-listade arter, tillstyrker Länsstyrelsen att kravet på tillstånd införs.

Kap. 14.24 Förslag: Tullverket får ökade befogenheter gällande CITES-arter vid Sveriges inre gräns

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Förslaget kan ha stor relevans för artskyddet, både i konkreta beslag och som avskräckande åtgärd mot handel med CITES-listade och fridlysta arter.

Kap. 14.25 Förslag: Skogsstyrelsen tar över tillsyn över CITES-listade träslag

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Kap14.29 Förslag: Prövning och tillsyn av djurparker bör koncentreras till färre länsstyrelser

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Det bör dock tydliggöras om detta också ska gälla älghägn som tillståndsmässigt anses vara en djurpark trots att de bara omfattar ett djurslag. Eftersom älghägnen är betydligt fler än de klassiska djurparkerna och inte alla lika komplexa att handlägga, anser Länsstyrelsen att dessa inte bör omfattas av förslaget.

Kap.14.30 Förslag: 49 § i artskyddsförordningen ändras för att undvika dubbelprövning med djurskyddsreglerna

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Kap.14.31 Förslag: Samla information om regler för handel med monterade djur

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Det finns ett stort behov av sådan samlad, lättillgänglig och tydlig information, inte minst för privatpersoner. Länsstyrelsen tillstyrker därför förslaget.

Kap 15.5.2 Statens ansvar att tillhandahålla nödvändigt underlag i frågor om artskydd

- Länsstyrelsen tillstyrker inte förslaget att länsstyrelserna själva ska svara för hantering av informations- och kartmaterial som rör livsmiljöunderlagen.

Detta är inte lämpligt och även onödigt kostsamt eftersom varje länsstyrelse då får göra samma jobb. Dessutom varken kan eller får länsstyrelserna lägga ut så stora mängder information som detta rör sig om på länsstyrelsens webb. Det länsstyrelsen skulle kunna göra är att lägga in länkar till någon annan aktör eller datavärd som lagrar informationen. Här finns det mycket att lära från Grön infrastrukturarbetet där det fortfarande inte finns någon bra lösning på hur all information ska tillgängliggöras på ett enkelt sätt för användarna. Varje län har löst detta på lite olika sätt med varierande resultat, vilket försvårar för användarna, speciellt större aktörer som verkar i flera län som exempelvis skogsbolag.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med Lena Bondestad som föredragande. Deltagande i beslutet har även varit Tina Nilsson, miljöanalysenheten, Emilia Vesterberg, naturskyddsensheten, Sara Borgström, landsbygdsenheten och Mats Lindell, näringslivsavdelningen.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.